

FOLIA LINGUISTICA ET LITTERARIA

—

***ČASOPIS ZA NAUKU O JEZIKU I
KNJIŽEVNOSTI
(35)***

**Filološki fakultet, Nikšić
Univerzitet Crne Gore**

**Faculty of Philology, Nikšić
University of Montenegro**

UCG

Univerzitet Crne Gore
Filološki fakultet - Nikšić

FOLIA LINGUISTICA ET LITTERARIA – Časopis za nauku o jeziku i književnosti
FOLIA LINGUISTICA ET LITTERARIA – Journal of Language and Literary
Studies

Izdavač: Institut za jezik i književnost, Filološki fakultet, Nikšić
Publisher: Institute for Language and Literature, Faculty of Philology, Nikšić

Glavni urednik / General Editor: Jelena Knežević

Uređivački odbor / Board of Editors:

Philip McGowan, Queen's University Belfast
Sanja Roić, University of Zagreb
Vesna Vukićević Janković, University of Montenegro
Carmen Birkle, Philipps University of Marburg
Ralf Bogner, University of Saarlandes
Marija Krivokapić, University of Montenegro
Ljiljana Pajović Dujović, University of Montenegro
Alexander Bierich, University of Trier
Vlasta Kučič, University of Maribor
Aleksandra Nikčević Batrićević, University of Montenegro
Aleksandra Banjević, University of Montenegro
Ana Pejanović, University of Montenegro
Radmila Lazarević, University of Montenegro
Vanja Vukićević Garić, University of Montenegro

Sekretar / Secretary:

Olivera Popović, University of Montenegro
Branka Živković, University of Montenegro

email:

folia redakcija@gmail.com

Grafički dizajn / Graphic Design:

Biljana Živković, Studio Mouse

SADRŽAJ / TABLE OF CONTENTS

Studije književnosti i kulture / Literature and Cultural Studies

Cultural Capital and Iranian Women's Submissiveness: Pierre Bourdieu's Theory of Practice

Marzieh Kouchaki, Hassan Shahabi, Shahram R. Sistani 7

The Theater of a Liberal Ironist: The American West and the Female Self in Shepard's *A Lie of Mind*

Muhammad Hossein Oroskhan, Bahee Hadaegh 27

Parody and metafictionality as defamiliarization devices in Martin Amis's novel *Money: A Suicide Note*

Loran Gami 45

Комедија дел арте и њени утицаји на Шекспирову комедију *Како вам драго*

Милена Каличанин, Христина Аксентијевић 63

Die Dublet Poetik von W. B. Yates

Milena Vladić Jovanov 87

Брана на великом руском мору

Ана М. Мумовић 117

Reimagining Literature in the English Language Teaching Context in the Russian and Armenian Higher Education

Mariana S. Sargsyan, Evgeniia V. Zimina 137

Na rubovima jezika i književnosti / Border crossings: language and literature

Comics as a transmedial phenomenon: from a printed to a digital medium

Victoria Yefymenko 159

Dysphemisms in Animated Films

Admir R. Gorčević, Samina N. Dazdarević, Amela Lukač Zoranić 175

Nauka o jeziku / Language Studies

Lingvistička opravdanost upotrebe moviranih feminina sa sufiksom -kinja kategorije nomina agentis et professionis Milena Burić	197
Take it ya 3azizi: Code-switching on Facebook by Jordanian Bilinguals Mutasim Al-Deaibes	215
Odstupanja od jezične norme – talijanski jezik digitalnog doba Snježana Bralić	235
<i>Ora</i> dalla temporalità alla testualità: un caso di grammaticalizzazione Mila Samardžić	259
Italijanska gramatikografija između tradicionalne i savremene lingvistike Marija Mitrović	275
Explanatory Strategies as Tools Employed to Communicate Legal Knowledge to a Lay Audience in the Judicial Setting Olga Boginskaya	295
Teaching Business English with the Support of Weblogs Eva Stradiotová, Radoslav Štefančík	311
Students' opinion on the importance of different approaches in German language teaching from the aspect of digital media Mirela Müller, Silvija Ugrina	329
Recenzije / Reviews	
Ko proizvodi literarne vrednosti i za koga? Biljana Tešanović	257
Karl-Markus Gauß Mineja Grašič	363
Uputstvo autorima	369
Instructions for Contributors	371

***Studije književnosti i kulture / Literature and
Cultural Studies***

БРАНА НА ВЕЛИКОМ РУСКОМ МОРУ
(ПРИЛОГ ТУМАЧЕЊУ ПРЕГЛЕДА ИСТОРИЈЕ СРПСКЕ
КЊИЖЕВНОСТИ А. Н. ПИПИНА)

Ана М. Мумовић, Институт за српску културу,
 Приштина/Лепосавић, djordj_ana@yahoo.com

Оригинални научни рад
 DOI: 10.31902/fl.35.2021.6

Апстракт: Рад има за циљ да прикаже и вреднује *Преглед историје српске књижевности* А. Н. Пипина као класичну историју српске књижевности која је постала део националне културе. Велики руски слависта и филолог је припадао „западњацима“ и био изразити противник уједињења свих словенских народа. Оставио је неизбрисив траг у историји српске и словенске књижевности.

У раду вреднујемо његову компетентност, културолошку мисију, дар компаратисте, без којег нема великог историчара књижевности, и практични допринос сврставању српске књижевности и културе у европски контекст.

Кључне речи: А. Н. Пипин, историја књижевности, критика, култура, компаратистика.

Развој историје књижевности код Срба, као самосталне дисциплине и њене скромне почетке налазимо у првим деценијама XIX века, у доба Доситеја и Вука.¹ У својим почецима историја књижевности је била „прича“ о књижевној прошлости једног народа и у њеној основи налазила се – критика.² Ова магистрална идеја као аксиом

¹ О томе говоре радови Доситеја Обрадовића *Етика* (1803), који пружа кратак осврт на развој новије српске књижевности, Павла Соларића *Поменик књижески* (1810), који исказује свест о идентитету српске и хрватске књижевности, Лазара Бојића *Памјатник мужем у славено-сербском књижеству славним* (1815), који је донео обресе прве књижевне биографије и за који поједини књижевни теоретичари тврде да је прва историја књижевности код Срба и Ђорђа Магарашевића *Писма Филосерба о сербској литератури* (1829). Следе их: Јован Суботић огледом *Неке черте из повеснице сербског књижества* (1846) и Јован Ристић радом *Новија књижевност Срба* (1852).

² Идеју о историји књижевности као отвореној причи, именујући је у поднаслову, узео је за основу своје обимне монографије *Идентитет*

јесте путоказ који води од историје књижевности, која је дуго обављала функцију критике, до генезе књижевне критике као најмлађе гране науке о књижевности и начина на који је она формулисала и остваривала своје функције у условима када је историја књижевности била у извесној мери и историја народа. Суштина је у томе да је „блискост књижевности и историје књижевности не само формална или стилска, него је генеалогска и идеолошко-вредносна“ (Јуван 63).

Прву *Историју српске књижевности* Срби добијају (1865) из пера Павела Јозефа Шафарика (1795–1861), протестанта и немачког ђака, који је службовао у Новом Саду. Иако његова монографија, има више облик библиографског приручника, она обухвата преглед 289 писаца и представља и данас драгоцен извор у историографији. Шафарикову *Историју*, сведочећи развој ове гране науке о књижевности, следи *Преглед српске књижевности* Александра Николаевича Пипина (1833–1904), великог слависте и највећег историчара руске књижевности, који до данас није у целости преведен на српски језик.³

Из серије прегледа историја српске књижевности страних историчара књижевности, штампаних на страним језицима, сматрамо нужним, да вреднујемо први *Преглед историје српске књижевности* А. Н. Пипина објављен 1865. године као класичну

српске књижевности: прича о књижевноисторијској идеји Ненад Николић. Монографија са становишта идентитета националне књижевности тумачи све битне историје српске књижевности, а посебно Стојана Новаковића, Јована Скерлића, Павла Поповића и Јована Деретића. Реч је о комплексној теоријској и примењеној анализи историја књижевности којом се испитује феномен националног идентитета српске књижевности. Видети: Ненад Николић, *Идентитет српске књижевности: прича о књижевноисторијској идеји*, СКЗ, Партенон, Београд, 2019.

³ После Пипиновог *Прегледа* написане су: *Историја српске књижевности* (1867. и 1871. друго издање) Стојана Новаковића (1842–1915); *Хисторија књижевности народа хрватског и српског* (1867) Ватрослава Јагића (1838–1923); *Историја српске књижевности* (1903, шире издање 1906) Јована Грчића (1855–1941); *Историја српске и хрватске књижевности* Андре Гавриловића (1910–1913, прво издање, 1927. друго издање); *Преглед српске књижевности* (1909) Павла Поповића (1868–1939); *Историја нове српске књижевности* (1914) Јована Скерлића (1877–1914); *Историја српске књижевности* (1923) Тихомира Остојића (1865–1921) и *Историја српске књижевности* (1983. прво издање и 2002. друго допуњено издање) Јована Деретића (1934–2002).

историју књижевности која је ушла у културно наслеђе јер је засновала модел историја књижевности по којем се књижевност тумаче већ два века.⁴ Имамо на уму чињеницу да је нужно уз информативне податке изнети и судове који показују вредност и смисао Пипиновог *Прегледа*⁵ и данас. То је услов да се, почев од Бојићевог *Памјатника мужем у славено-сербском књижеству славним* (1815), прати развој књижевне историје и као критичког чина, духа и процеса у свету књижевности као дела српске културе.

Пипинов и Спасовичев *Преглед* је замишљен као додатак *Свеопштој историји књижевности* Јована Шера, која је у Пипиновој редакцији 1865. године преведена на руски. Пипин је био веома незадовољан делом који се односи на Словене.⁶ Испало је да је Пипинов и Спасовичев „дodataк“ обимом и научним апаратом прерастао замишљени облик и постао самостална целина. Спасович је аутор поглавље о пољској књижевности, док Пипин потписује осталих шест делова *Прегледа*: глава прва – *Бугарска*, глава друга – *Срби*, глава трећа – *Руско племе*, глава четврта – *Чешко племе*, глава пета – *Лужичани (Лужички Срби), Горњи и Доњи*, глава седма – *Превод и панславизам*. Пипин је и аутор *Увода*, који је подељен на четири дела: 1. *Етнографски и статистички подаци*; 2. *Историјска судбина словенских племена*; *Питање о националном јединству*; 3. *Хришћанство и писменост* и 4. *Народна поезија*.⁷

⁴ А. Н. Пипин и В. Д. Спасенович, *Обзорољ историји славянскихъ литературъ*, (оригиналан наслов) С. Петербург, 1865. Ми користимо Александар Николајевић Пипин, „Преглед историје српске књижевности“, (превео Зоран Божовић). *Књижевна историја*, бр. 12., 1971, стр. 777–805.

⁵ Драгоцене информативне податке о Пипиновом *Прегледу* даје Васо Милинчевић у девет пропратних бележака о делу и 50 фуснота, којима се он ситуира у времену и простору. Оне чине путоказ сваком контекстуализовању Пипиновог *Прегледа*. Видети: Васо Милинчевић, „Преглед историје српске књижевности Александра Николајевића Пипина“, *Књижевна историја*, бр. 12., 1971, стр. 772–776.

⁶ Шеровим односом према словенским књижевностима није био задовољан ни Стојан Новаковић, који је књигу превео, а која се на српском језику појавила 1871., када и допуњена Новаковићева *Историја српске књижевности*. Новаковић је желео да тај пропуст допуни преводом Пипиновог *Прегледа* или да напише нови. Међутим, ни једна од замисли није реализована.

⁷ Магистралан је, истинит и непромењив и Пипинов суд о карактеру целине српске народне поезије чије откриће припада Вуку Караџићу. Вреди га цитирати јер илуструје критички дух и чин историчара књижевности и

У другој књизи, која се односи на Србе, Пипинов *Преглед* има осам глава и после прве, која осветљава историју Срба, Хрвата и Словенаца (Хорутана), следе делови чији су наслови илустративни: *Права Србија у давна времена*; *Дубровник и Далмација*; *Хрватска књижевност*; *Словеначка књижевност*; *Нова српска књижевност*; *Илирски покрет* и *Српска народна поезија*. Пада у очи чињеница да је Пипин, супротно данашњој подели књижевности, народну књижевност обрадио у последњој глави, а не у предкњижевном периоду.

За разумевање и тумачење Пипиновог *Прегледа историје српске књижевности* индикативна је прва реченица: „Прелазимо на књижевност“ јер показује основну тезу тадашњих историчара да је књижевност заправо део шире историје народа. Пипин је консеквентан и открива неспорне чињенице:

– Да је „старословенска књижевност поникла у Бугарској“ као „заједничка својина Словена православне вере“.

– Никла је пријемом хришћанства и православних светих књига *Светог писма* и црквених књига.

– Тако су их прихватили Руси, па и Срби, а књижевни и културни процес подржавао је старословенски језик.

– Из реакција преписивача, који су у првобитни језик уносили говор народа, настале су редакције старословенског језика.

Пипин сматра да је дужност књижевности да у сваком тренутку, што верније, изрази народни живот и да истовремено подстиче његов развој. У најширем смислу, он је књижевност посматрао као духовну историју народа. „Интересујући се за књижевност као духовну историју народа, он ју је најчешће поистовећивао са историјом идеја, често је губио из вида да је књижевност уметност, да има као таква своје специфичности, да закони уметничког стварања нису и не могу бити идентични са законима научног“ (Вулетић 1969, 418).

његов гипки стил и језик: „Од свих словенских народа, може се чак рећи од свих европских народа, Срби су имали најоригиналнији и најшири развитак народне поезије која се до данашњих дана сачувала у свој изворној лепоти, што се уопште може представити за народну поезију у старом периоду непосредног патријархалног живота. [...] ипак нигде нема тако раскошног богатства песама, нигде оне нису тако равномерно распрострањене у народу и нигде то народно стваралаштво није тако живо као код Срба. Ова појава, свакако има своје објашњење у посебним цртама националног карактера и народне историје“ (Пипин 1979).

Посматран као књижевна појава Пипинов *Преглед* је веома значајан, јер настаје као научна полемика са онима који су се залагали за то да се сви Словени „поистовете са Русима“. Наиме, по завршетку Кримског рата (1855), који је Русија изгубила, формиране су четири струје: званична, словенофилска, „западњачка“ и револуционарно демократска. Пипин је припадао „западњацима“ који су сматрали да Русија треба да остане на путу који је трасирао Петар Велики. Он није подржавао идеју о утапању свих словенских народа, већ је заступао идеју о узајамном националном поштовању и разумевању.

Посматран као критичко-културолошка појава Пипинов *Преглед* је био изузетно значајан и зато што је преведен као приручник за словенске књижевности на немачки, француски и чешки језик. Дакле, имао је велики практичан значај.⁸ И код Срба је био значајан и запажен. Томе у прилог иде чињеница да је Пипин изабран за дописног члана Српског ученог друштва, на предлог Стојана Новаковића⁹ и Јанка Шафарика, научника који у то време прате све што се пише о Словенима. Пипин је сматрао да је неопходно да се у свом научном раду „креће у три правца: у област словенских књижевности, етнографије и историје руске књижевности“ (Вулетић 1969, 391).

Данас, независно од идеолошких и шире пансловенских стремљења која су историјски одбачена, и од материјалних и других грешака, које је историја књижевности означила, а које су израз и развоја науке о књижевности, Пипинова књига изгледа добро и јасно написана. Плене њен језик и стил, обрада и интерпретација чињеница, као и оцене писаца, културних подвижника, догађаја, књижевних, језичких и историјских процеса. То се јасно види у сваком од њених делова, а ми се осврћемо на три у којима се Пипин доминантно бави питањима српске књижевности и културе, објављеним под насловима:

1. *Права Србија у давна времена*
2. *Српска народна поезија*
3. *Нова српска књижевност.*

⁸Преведено је проширено издање *Прегледа* под насловом: *История славянскихъ литературъ*, (оригиналан наслов) С. Петербург, 1879. Књига је штампана у два тома, док је српска књижевност, знатно опширније у односу на *Преглед* обрађена у првом тому. И овде Пипин оштро напада словенофиле и брани балканске Словене.

⁹ С. Новаковић је у *Вили*, коју је уређивао, у бројевима 44, 46, 48 и 50 за 1865. годину објавио део „Дубровник и Далмација“.

Пипин је почео да се интересује за Србе на првој години студија у Казану 1849. године, где је слушао предавања код професора Виктора Ивановича Григоровича, на којима се упознао са словенским народима изван Русије. Наредне године прешао је на студије у Петроград и код професора Измила Ивановича Срезњевског проширио своја сазнања о Словенима. Након првих упознавања, активно је започео бављење славистиком по завршетку студијског боравка у Прагу 1850. године и до краја живота, што је готово пола века, словенска, а у њеним оквирима и српска, питања историје, књижевности и културе остаће централна тема његовог истраживања.¹⁰

Главни је задатак књижевности, по његовом мишљењу, да представи што изразитији одраз народног живота и да подстиче његов развој. Књижевност је „посматрао као духовну историју народа у најширем смислу речи“ (Вулетић 1969, 418). У проучавању једног народа, од пресудног значаја је његов језик и развитак, „који није само форма, већ и садржај духовног живота“ (Вулетић 1969, 391). Језиком се бави филологија, а у њеним оквирима, као засебан

¹⁰ У том смислу индикативани су као илустрација Пипинови судови: „[...] поред овог црквеног стила језика, сусрећемо и други, у већој мери народни, стил проучавање старосрпског језика, правних аката и повеља који су, непосредно везани за реални живот, морали да се држе његовог разговорног језика. Незанимљиве са књижевног гледишта, али веома значајне у историјском погледу, ове повеље уједно представљају најбољи извор за проучавање старосрпског језика. До данас је откривен знатан број повеља: *српских*, које су издали краљеви, цареви, деспоти и њихови рођаци, *босанских*, које су издали банови и краљеви, *херцеговачких* или *хумских* и *травунијских*, *турских*, писаних на српском језику, *зетских* у које спадају Скендербегове и црногорске, *дубровачких* и *приморских*. Најстарије су повеља босанског бана Кулина из 1189. и повеља великог жупана Немање из 1199“ (Пипин 777–778).

Исцрпну анализу свих тих повеља извршиће В. Јагић, Ђ. Даничић, С. Новаковић и други и из ње ће се конституисати основна слика српске књижевности, историје језика и културе. Пипинов *Преглед*, дакле, настаје на темељу идеје да историја књижевности обухвата политичку и друштвену историју, јер је одраз развоја друштва. Тај закључак биће основа свих будућих историја српске књижевности. Дефинишући историју књижевности и њен значај, Пипин је сматрао да „развој новије књижевности, која све више продире у социјалне појаве, подстиче на закључак да је историја књижевности одраз развоја људског друштва“ (Вулетић 1969, 391).

и самосталан део, егзистира и историја књижевности, коју Пипин схвата као „културну историју народа“ (Вулетић 1969, 392).

Као велики познавалац историје и културе словенских народа, Пипин овако дефинише књижевну историју:

На тај начин најновија историја књижевности пре свега тежи да обухвати песничко стваралаштво у читавом његовом националном обиму, почевши од његових првих појава у старој народној поезији; затим, не ограничавајући се често уметничком облашћу, укључивати у проучавање граничне појаве народне и друштвене, мисли и осећања, посматрајући књижевну грађу као грађу за психологију народа и друштва; најзад књижевна историја проучава књижевне појаве у међународном књижевном контексту. (Пипин, према: Вулетић 1969, 392)

Као и будући историчари књижевности и језика, и Пипин некњижевне текстове тумачи у светлу историје књижевности и такав приступ демонстрира у судовима о значају *Душановог законика* (*Законъ благовернога царя Стефана*):

Ово дело народног сабора, као и многи други споменици средњовековног законодавства, није било плод субјективне идеје једног законодавца; само присуство властеле 'мале и велике' наводи на претпоставку да је *Законик* само озаконио или уобличио оно што је већ постојало у самом животу. Законик посвећује народни обичај и даје му правну снагу, па је стога необично значајан и занимљив за изучавање културног нивоа који је Србија достигла у најблиставијем периоду своје старе историје. (Пипин 781)

Закоником је укинута „самовлашће и право крвне освете“, наводи Пипин, и та правно-хуманистичка визија биће повод Десанки Максимовић за лирску расправу са царем у збирци *Тражим помиловање*, чиме се потврђује континуитет српског хуманизма и вредност писаног споменика као наслеђа културе. Енергија која је тада недостајала, а историчар књижевности ће приметити да је било чудно „кад код народа који је, ипак, представљао велику историјску енергију – мада несрећно усмерену и упропашћену византијским утицајем – уопште нема песничких елемената“ (Пипин 781) – обновило се директним лирским дијалогом шест векова касније.

Прелазећи на књижевност, Пипин под насловом *Срби*, у поглављу *Прва Србија у давна времена* обрађује све југословенске

књижевности. У другом издању ће то кориговати насловом *Југо-Славјани*, саму књижевност подвешће под наслов *Србо–Хрвати и Хорутане*.¹¹ Евидентно је да Словенци више не иду под заједнички наслов са Србима, док су Срби и Хрвати равномерно заступљени у наслову. Та померања ће изражавати заправо одвајања јужнословенских народа и формирање посебних књижевности.

За развој српске књижевности битни су Пипинови налази да се српска писменост:

- „служила бугарским садржајима: преводи многих споменика црквеног учења, догматике и црквене легенде, преношени су у Србију и у самом почетку обезбедили знатне залихе црквене литературе“ (778).

- Осим бугарских садржаја, „у оригиналним делима српских писаца има трагова византијског утицаја, оног истог којег смо запазили у Бугарској“ (778).

- „Старословенски језик [...] пружао је писцу прикладно оружје, прилагођено садржају одређене врсте, с тога српски писац – дидактички, легендарни, догматски – представља онај исти тип који срећемо у бугарском и старом руском писцу те врсте. Сви потичу од истог књижевног корена“ (778).

Дакле, то су неки елементи најмањег заједничког садржаоца српске и осталих словенских књижевности које је Пипин тачно означио. Његови искази и судови су утемељени у историји и налазе потпору у судовима осталих историчара. Тако је Марко Краљевић „српски Херкул“ (800) а епика изражава „историјску судбину“ (801) народа – полазиште је Пипиново у делу под насловом *Српска народна поезија*.

Позицију критичара и историчара књижевности Пипин показује као неко ко је, следећи прегледе Шафарика, Срезњевског и других ауторитета, изражавао тако што је био сигуран у себе.¹² У *Прегледу* „истиче да је препород српске књижевности у блиској вези са појачаном свешћу о припадности словенству као широј етничкој заједници“ (Вулетић 1982, 183). Размотримо како поуздано дефинише судове о српској епици као огледалу историје, налазећи

¹¹ Хорутани су били јужнословенски народ и преци данашњих Словенаца.

¹² Петар Милосављевић напомиње да се Пипин у својим ставовима везаним за српски народ и српску књижевност ослањао на књигу руског историчара Аполона Александровича Мајкова *Историја српског народа* (1857), која је у преводу Ђуре Даничића, код нас у XIX веку доживела два издања (1858. и 1876.). Српска историја је у њој приказана кроз три дела: I *Србија*, II *Босна*, III *Дубровник* (93).

у њој и узроке формирања и уметничког стила и националног карактера Срба:

Српски епос је једним делом детаљно обрађен, али још увек нема целовите студије о њему. Говорили смо већ како Безсонов¹³ дели српски епос на периоде. Та подела, која одговара најзначајнијим периодима у историји српског народа, тачна је у општим цртама зато што су најважнији догађаји из народне историје, природно, морали да се одразе у садржајима епске поезије. На последњи стари период хајдука и ускока, који у историји и поезији почиње после епоса о Косовској бици и догађајима који су јој непосредно следили, надовезују се у нашем веку песме о Карађорђу и његовим саборцима и, најзад, најновије песме које своје садржаје налазе у непрекидној борби против Турака. Црна Гора још увек даје живи материјал за епос и он се тамо и даље ствара с истом стваралачком лакоћом. (Пипин 800)

Пипин је, иако међу страним историчарима стоји на почетку стварања српске историје књижевности, независно од пропуста које су историчари књижевности маркирали, озбиљан истраживач и његови домети у *Прегледу* су високи, почев од чињенице да је „проучавање српске поезије“ (народне, А. М.) тек почело у смислу који он означава. Полазећи од неспорне чињенице да „српске јуначке песме представљају изванредан и данас у Европи једини пример живог народног епоса“, у којима српски народ памти херојску епопеју, Пипин закључује:

Проучавајући народне особине Срба, схватићемо и корене супериорности њиховог епоса у поређењу са поезијом других словенских народа, нарочито Бугара, који су живели под истим условима као и они. То што је српски епос верније одразио црте старине, што је боље сачувао успомену на старе јунаке, и што се одликује вишим степеном стваралаштва, лако се објашњава енергичним карактером српског народа, који није клонуо духом у тешким искушењима, кроз који је пролазио и који је у

¹³ Петар Алексејвич Безсонов (1828–1898), професор Универзитета у Харкову и истакнути руски фолклориста сакупио је и објавио многе источнословенске и јужнословенске народне песме. Аутор је: *Болгарскииа пиесни* (1855), прве велике збирке бугарских народних песама, збирке српских народних песама *Лазарица* (1857) и збирке руских песама *Петра Киреевског* (1861–1871). Написао је и изванредан број расправа о бугарском, српском и руском језику и књижевностима.

појединачним, али многобројним примерима, сачувао своје јунаштво патријархалног времена. Примећено је да тамо где се ова два периода додирују српски живаљ односи победу над бугарским, предаје му своје обичаје и свој језик: ова иста већа мера народне енергије опажа се и у супериорности српскога епоса. (Пипин 800)

Пластична и вредносно изграђена слика и оцена Пипина према питањима настанка, развоја и домета српске књижевности огледа се у његовим налазима и судовима које ће будући историчари продубљивати а књижевни критичари даље проблематизовати и доказивати естетичким, структурним, тематским, језичко-стилским, компаратистичким и другим осветљавањима писаца, дела и појава.¹⁴

Анализу Пипиновог *Прегледа* заокружујемо закључцима који природно произилазе из његовог приступа да су српски писци имали два модела стварања из којих је проистекао и њихов модел књижевне критике. Пипин резултатно тврди да у историји српске књижевности постоје писци који су се бавили књижевним радом, али их „нису занимале песничке творевине народа“. Они су сматрали да су оне „неприкладне“ за књижевне форме од којих се „тражила поучност“. Међутим, народ се „није одрекао старине и његова песничка делатност слободно се развијала у посебној области, без икаквог додира са писмом“. Овај круцијалан налаз

¹⁴ Наводимо још неке од Пипинових налаза и судова. Он објашњава како је и зашто српска народна књижевност остала неприкосновена све до 16. века (Пипин грешком каже 17. века, стоји у напомени В. М.): „Књижевност је била далеко од те народне поезије зато што је, као ни у старој Русији, није признавала: простонародно је било сувише високо за књижевност која је била црквено-поучног карактера, уз то, у том простонародном било је, сигурно много паганских елемената који су се у српској песми и до данас сачували. Може се претпоставити да је и у Србији свештенство деловало као у старој Русији и ревносно ратовало против ђавољих, односно паганских, народних игара и песама: то се види већ и из саме склоности ка старословенској књижевној форми која је сама по себи негирала праву, пуноправну народност. Док је руска писменост ипак успела да обезбеди услове за појаву *Слова о Полку Игореве*, код Срба, као што смо видели, није било таквог књижевног развитка какав је доживела стара руска писменост, и старосрпски аутор није дошао до народне поезије. Код православних Срба народна песма је први пут забележена негде тек у XVII веку“ (Пипин 781–782).

Пипин заокружује судом да је „и савремена српска песма у сећањима на времена старог српског царства сачувала трагове те делатности“ (782).

И у Пипиновом *Прегледу* доминира компаратистичко испитивање развоја књижевности код Срба у додиру са Византијом, Бугарском, Русијом који ће, касније, доћи и из Немачке. Када је реч о народној књижевности, из његових налаза се види, да су се народне песме и митови селили из књижевности у књижевност и из једног језика у други управо онако како су се селили и сами народи.

Доминација компаратистичког метода и кристализација историје књижевности из историје народа код Пипина показује пут којим ће се развијати историја књижевности као примарна грана науке о књижевности не само код Срба. Захваљујући тој чињеници историја књижевности ће постати услов за стварање књижевне критике као битног модела националне културе. Пипин практично показује зашто је била нужна победа Вукове реформе народног језика и културе. Српске земље су пале под турску власт, пресечен је природан духовни и стваралачки развитак, српска књижевност се своди на црквену књижевност писану на старословенском језику итд. Остала је народна поезија као, како апострофира Пипин, „последњи подвиг слободног народа“.¹⁵ Вук је у своју реформу језика и културе, упознајући Европу с тим културним благом, кренуо од објављивања *Писменице српскога језика по говору простога народа написане*, прве штампане граматике, *Мале простонародне славено-сербске пјесмарице*, прве штампане збирке народног стваралаштва и *Рјечника*.

Тако је Пипин у свом *Прегледу* стигао до нове српске књижевности. Његов приступ доводи до синтезе идеја о културном и политичком и националном развоју. Ропство је идеје препорода

¹⁵ Пипин је истакао и борбу српских патарена и „непријатељство према римском католичанству“ (784) – феномен неистражен и процес недовршен и данас. Он дубоко понире у историјске токове и ломове који су директно условили судбину Срба и њихове историје и културе. И док је збивање са патаренима остало тада у магли, најезда Турака је била сасвим јасна: „Књижевна интересовања опет се ограничавају на чисто црквени круг и старословенски језик све до Доситеја Обрадовића представља владајући начин изражавања, који се држао чак и дуго после препорода српскога народа у наше време. Српске земље које нису биле под Турцима нису могле да спрече ово пропадање, оне се и саме налазе у тешком положају, као на пример, Аустријски Срби, или прекидају односе са Србијом и Босном, које су изгубиле политичку самосталност“ (Пипин 784–785).

изместило „код православних Срба који су побегли у Аустрију“ (785). Из те перспективе он посматра и развој националне књижевности као битног дела културе и идентитета:

препород књижевности код православних Срба временски се готово поклапа са политичким препородом Срба, али се ипак јавио независно од њега: слобода Србије, међутим, допринела је овој појави – и дао је препорођеном образовању Срба снагу и обезбедио му развитак какав поробљени бугарски народ још увек нема. С друге стране, препород српске књижевности поклапа се са препородом чешке књижевности – и један и други представљају реалност пробуђене словенске свести, која се затим организовала у посебан систем идеја који је назван панславизмом. (Пипин 785)

Годину дана пре објављивања *Прегледа*, Пипин је као најзначајнији руски историчар и познавалац историје Словена, 1864. године у *Савременику* објавио студију „Питање националности и панславизам“ у којој говори о потпуно оформљеним словенским народима и закључује да се та „историјска чињеница мора поштовати у сопственом интересу“ (Вулетић 1995, 221).

Питањем националног идентитета, као и питањем буђења националне свести Словена, Пипин се бави и у опширној студији „Панславизам у прошлости и садашњости“ (1878), у „чијој је основи српско национално питање укомпоновано у општу критику руске званичне политике и словенофилске оријентације на Балкану у време Источне кризе“ (Вулетић 1995, 235). И тада он је изразити противник словенофилства, па је „словенофилска начела ставио на сито и решето“. В. Јагић зато закључује да је књига *Преглед* „управо по све словјенске народе, који нису Руси, веома важна“ (Јагић 188).

Утемељивач препорода код Срба, чије је дело доносило „праву радост за народ“, за Пипина био је Доситеј Обрадовић. Он је стваралац који је „први схватио и на делу показао како и шта треба писати за српски народ“ (Пипин 787). Као народни писац Доситеј је мисионар „више него иједан од његових претходника“, апострофира Пипин. Његов суд књижевног критичара и историчара плени прецизношћу и уверљивошћу којим ствара портрет „зачетника српског препорода“, путника енциклопедијског духа, који је, као и Владимир Дворниковић и Јован Цвијић, утврдио „характер ваопште једнак“ у српском народу свугде где је живео.

Цитирајући Доситеја, који, као Иво Андрић касније у свом опусу о проклетој Босни, региструје и перципира процес опадања турске и раста српске власти, каже:

Србија, Босна и Херцеговина избавиће се са временом од Турака и ослободити; али ако народ у овим земљама не почне отресати од себе сујеверје и не искорени ону древњу и богомрску вражду и мрзост за закон, они ћеду сами себи бити Турци и мучитељи. (Обрадовић 305–306)

Пипин закључује како се „види да је Доситеј Обрадовић гледао на ствари веома разумно“ и да је његов „принцип националне делатности [...] очито повезан са утицајем европског начина мишљења“, (789) како то „многи ни данас не чине“ (788). Плени актуелност његове мисли и она изнова показује колико су историје књижевности актуелне и помажу у разумевању кретања људске мисли и понашања.

Личности Вука Караџића и Доситеја Обрадовића Пипин изузетно вреднује и сматра их оснивачима нове српске културе. Истичући Вукове заслуге у проучавању српског народа, Пипин посебно подвлачи његов значај у изучавању етнографских и књижевних проблема као најзначајнијих за развој националне културе једног народа. Вук је био тај који је допринео да Срби не прихвате руски језик за свој и да се не „улију у руско море“. Његова борба и победа је изазвала бурне реакције у Русији, код словенофила нарочито, док Пипин подржава његове идеје и саму реформу.

Пипиново је становиште да Доситејевим делима *Живот и прикљученије* и *Совјети здравога разума* почиње српска књижевност окренута народу и његовим суштинским и животним проблемима. Оно што просветни реформатор Доситеј није урадио завршио је Вук Стефановић Караџић, који је Пипина интересовао као „фолклорист, реформатор књижевног језика и правописа, преводилац *Новог завјета*, као историчар и писац“ (Вулетић 1982, 149). Руски историчар је настојао да целокупно Доситејево и Вуково дело осветли у општој динамици развоја српског друштва и културе.

Тачне су и издржале су суд времена и остале Пипинове оцене: Милован Видаковић „створио је српску читалачку публику“ (789) а Вук Караџић је „чувен“ и „познавао народни карактер“ (789). Вуков портрет и рад Пипин на малом простору, примерен историји књижевности, маестрално објашњава, заснивајући суд на чињеницама као прави критичар и историчар књижевности. Његов стил и језик, метод и логика – све има димензије и вредност које и данас красе историчара књижевности и науку о књижевности. Он се сигурно креће кроз српску историју и историју осталих словенских народа са чијом се културом српско друштво додирује и прожима.

Његов суд је непоткупљив. То је суд модерног читаоца после век и по од настанка *Прегледа* – читаоца који поседује ново искуство проблема о којима је Пипин писао.

Осим Вуку и Доситеју, као носиоцима и зачетницима развоја језика и културе код Срба, Пипин је пажњу посветио и Христофору Жафаровићу, Емануелу Јанковићу, Глигорију Трлајићу и Јовану Рајићу. Од српских песника који стварају у првој половини XIX века он истиче Лукијана Мушицког и Симу Милутиновића Сарајлију и његово дело *Србијанка*, док великанима попут Бранка Радичевића и Петра Петровића Његоша не посвећује већу пажњу. Пипинове разлоге је данас тешко именовати и разумети, али је чињеница да је време демантовало судове његовог *Прегледа*, јер су се Његош и Бранко потврдили као врхунске вредности српске књижевности. У контексту Вукове реформе и догађаја из 1847. године Његошев *Горски вијенац* и Бранкове *Песме* су постали чиниоци српске културе.

Како приличи историчару књижевности, после портрета писца и националних културних подвижника, Пипин даје историју српских националних институција (Матица српска), преглед часописа (*Летопис Матице српске*), осврће се на књижевну делатност Срба у Аустроугарској, доминантно, али и унутар српског националног простора у Црној Гори, Далмацији и Војводини.¹⁶

Имајући на уму све те чињенице његов *Преглед* се могао и краће приказати. Међутим, дужи цитати имају за циљ, као и лапидарне оцене његове, да покажу критички дух и чин историчара књижевности како би се осетио дух његовог доба и снага којом траје већ 150 година. Он је снагу и функцију књижевности, произилази из *Прегледа*, видео у томе да одговори потребама народа. Осећао је дух и дах српскога народа: „Србин живи (подвукао А. П.) своју поезију“ и „свугда се чује песма“ (798).

¹⁶Значајне су чињенице о делима и писцима који се баве историјом књижевности „почело је да се развија и историјска књижевност: Павле Јовановић написао је *Историју најважнијих догађаја у Србији од 1459. до 23. септембра 1813.* (Нови Сад, 1847), Александар Стојачковић *Историју источнословенске службе божје и ћирилске писмености код Словена западне цркве* (Нови Сад, 1847) и *Црте живота српског народа у мађарским областима* (1849), Милорад Медаковић *Историју Црне Горе* (Земун 1850), други Медаковић, Данило, – историју српског народа (*Повесница српског народа од најстаријих времена до 1850. године*, Нови Сад 1851–53)“ (Пипин 795).

Преглед је писао са априорним циљем да прикаже специфичности и „разлике између српске поезије и других словенских песама“ (798), а то није био једноставан задатак. Задатак је проширио показујући рефлексије српске епике и лирике и њену поетску слику „објективност и пластичност“ (подвукао А. П. 799) у европским књижевностима, посебно немачкој.

Његове оцене вреде и данас и продубљене су тумачењем нових историчара књижевности и књижевних критичара. По оцени књижевног критичара, историчара и теоретичара књижевности Јована Пејчића, а реч је о најновијем научном суду који осветљава развојни пут српске науке о књижевности, Пипинов *Преглед* „је у последњој четвртини деветнаестог века знатно утицао на изградњу комплетне слике о развојним токовима српске књижевности и културе“ (Пејчић 247).

Шта показује наш суштински преглед идеја и чињеница *Прегледа историје српске књижевности* А. Н. Пипина?

На првом месту је његова компетентност. Припадник ондашњих „грађанских либерала“, научника који се „озбиљно бавио славизмом“ и „једини либерални Рус“, како је писао В. Јагић, аутор четворотомне *Повјести руске књижевности* (1898–1899), он је био сигуран и способан за пројекат који смо анализирали.

На другом месту је његова визија. Најзначајнији слависти тврде да је био против идеје да се сви словенски поточићи (читај: језици и културе) „слију у руско море“ (Vodalić 10). Подржавајући Вукове реформе практично је спречио српско утапање у руски језик и културу.

На трећем месту је дар компаратисте, без којег нема великог историчара књижевности. Као један од најзначајнијих руских и европских историчара књижевности XIX века, он се показао као изузетан познавалац српске књижевности и културе.

На четвртом месту је његов прагматичан утицај. Својим компаративним анализама словенских народа и књижевности дао је значајан допринос сврставању српске књижевности и културе у европски контекст, што ће касније бити тема значајних српских научника.

Извори:

Пипин, Александар Николајевич. „Преглед историје српске књижевности“.
(превод Зоран Божовић). *Књижевна историја*, бр. 12., 1971, 777–805.

Литература:

Bodalić, Josip. „Jagić i Pipin – o međuslovenskim odnosima prije stotinu godina“. *Jagićev zbornik*. Zagreb: Zavod za znanost o književnosti, 1986, 9–14.

Jagić, Vatroslav „Обзоръ историі славянскихъ литературъ. Написао га А. Н. Пипин и (пољску литературу) В. Д. Спасовичъ. С. Петербургъ. 1865. У 8, 536 страна“. *Djela*, Zagreb: Jugoslovenska akademija znanosti i umjetnosti, 1953, 187–192.

Juvan, Marko. *Nauka o književnosti u rekonstrukciji*. Beograd: Službeni glasnik, 2011.

Милинчевић, Васо. „Преглед историје српске књижевности Александра Николајевича Пипина“. *Књижевна историја*. бр. 12., 1971, 772–776.

Милосављевић, Петар. *Систем српске књижевности*. Приштина: Народна и универзитетска библиотека, 1996.

Николић, Ненад. *Идентитет српске књижевности: прича о књижевноисторијској идеји*. Београд: СКЗ, Партенон, 2019.

Обрадовић, Доситеј. *Басне*. Лајпциг, 1788.

Пејчић, Јован. *Путеви српске науке о књижевности*. Београд: СКЗ, Лесковачки културни центар: Лесковац, 2020.

Вулетић, Витомир. „Пипин и руско-српске књижевне везе у другој половини 19. века“, Годишњак Филозофског факултета у Новом Саду, Књига XII/1, 1969, 385–419.

Вулетић, Витомир. „Александар Николајевич Пипин о Доситеју и Вуку“. *МСЦ*, 12, 1982, 141–154.

Вулетић, Витомир. *Руси и Срби у сусрету*. Нови Сад: Матица српска, 1995.

DAM ON THE GREAT RUSSIAN SEA
(Contribution to the interpretation of the *Review of the History of Serbian Literature* by A. N. Pipin)

The paper aims is to present and evaluate the *Review the History of Serbian Literature* A. N. Pipin's as a classical history of Serbian literature that became part of the national culture. The development of the history of literature among Serbs, as an independent discipline and its modest beginnings, can be found in the first decades of the 19th century, in the time of Dositej and Vuk. In its beginnings, the history of literature was a "story" about the literary past of a nation and at its core was - criticism. This main idea as an axiom is a signpost that leads from the history of literature, which has long performed the function of criticism, to the genesis of literary criticism as the youngest branch of literary science and the way it formulated and exercised its functions in conditions when literary history was in a certain measures and history of the people.

The Serbs received the first *History of Serbian Literature* (1865) from the pen of Pavel Jozef Šafarik (1795–1861), a Protestant and German student who served in Novi Sad. The next history of Serbian literature was also written by a foreigner, the Russian Alexander Nikolaevich Pipina (1833–1904). His *Review the History of Serbian Literature* (1865) has not been fully translated into Serbian.

Pipin's and Spasovic's *Review* is conceived as an appendix to the General History of Literature by Jovan Šer, which was translated into Russian in Pipin's edition in 1865. Pipin was very dissatisfied with the part that refers to the Slavs. Pipin's and Spasovic's "supplement" outgrew the imagined form with its scope and scientific apparatus and became an independent whole. Spasovic is the author of a chapter on Polish literature, while Pipin signs the other six parts of the *Review*: Chapter One - "Bulgaria", Chapter Two - "Serbs", Chapter Three - "Russian Tribe", Chapter Four - "Czech Tribe", Chapter Five - "Luzicani (Lužički Srbi), Gornji i Donji", the seventh head - "Translation and Pan-Slavism". Pipin is also the author of the "Introduction", which is divided into four parts: 1. "Ethnographic and statistical data"; 2. Historical destiny of Slavic tribes; The question of national unity"; 3. "Christianity and Literacy" and 4. "Folk Poetry".

In the second book, which refers to Serbs, Pipin's *Review* has eight chapters, and after the first, which sheds light on the history of Serbs, Croats and Slovenes the following sections are illustrative: "Real Serbia in ancient times"; "Dubrovnik and Dalmatia"; "Croatian Literature"; "Slovenian Literature"; "New Serbian Literature"; "Illyrian Movement and Serbian Folk Poetry". We notice that Pipin, contrary to today's division of literature, dealt with folk literature in the last chapter, and not in before the literary period.

The first sentence is indicative for understanding and interpreting Pipin's *Review the History of Serbian Literature*: "We are moving on to literature" because it shows the basic thesis of the historians of that time that literature is actually a part of the wider history of the people. Pipin is consistent and reveals indisputable facts: He starts from the fact that "Old Slavic literature originated in Bulgaria" as "the common property of the Slavs of the Orthodox faith". It was created by accepting Christianity and the Orthodox holy books of the *Holy Scriptures* and church books. That is how they were accepted by the Russians, and even by the Serbs, and the literary and cultural process was supported by the Old Slavonic language. From the reactions of the scribes, who introduced the language of the people into the original language, the editions of the Old Slavonic language emerged. Pipin believes that it is the duty of literature to express the people's life as faithfully as possible at any time and at the same time to encourage its development. In the broadest sense, he viewed literature as the spiritual history of the people.

Viewed as a literary phenomenon, Pipin's *Review* is very important, because it arises as a scientific controversy with those who advocated that all Slavs "identify with the Russians." Namely, after the end of the Crimean War (1855), which Russia lost, four currents were formed: official, Slavophile, "Western" and revolutionary-democratic. Pipin belonged to the "Westerners" who believed that Russia should stay on the path traced by Peter the Great. He

did not support the idea of drowning all Slavic peoples, but advocated the idea of mutual national respect and understanding.

Viewed as a critical-cultural phenomenon, Pipin's *Review* was extremely important also because it was translated as a manual for Slavic literature into German, French and Czech. Pipin the history of literature has conquered a great practical significance and was observed with the Serbs. This is supported by the fact that Pipin was elected a corresponding member of the Serbian scientific society on a proposal by Stojan Novaković and Janko Šafarik, scientists who at that time following all that is written about the Slavs. Pipin considered that it was necessary for his scientific work to "move in three directions: in the field of Slavic literature, ethnography and the history of Russian literature.

Today, regardless of the ideological and wider pan-Slavic aspirations that have been historically rejected, and of the material and other errors marked by the history of literature, which is the expression and development of the science of literature, Pipin's book looks well and clearly written, captivated by his language and style, processing and interpretation of facts, as well as evaluations of writers, cultural ascetics, events, literary, linguistic and historical processes. All to is evident in each of its parts, and we can look back on three works in which Pipin predominantly deals with issues of Serbian literature and culture, published them under the title "Rights Serbia in ancient times", "Serbian national poetry" and "New Serbian Literature".

Pipin became interested in Serbs in the first year of his studies in Kazan in 1849, where he listened to lectures by Professor Viktor Ivanovich Grigorovich, where he met Slavic peoples outside Russia. The following year, he went to study in Petrograd and expanded his knowledge about the Slavs with Professor Izmiro Ivanović Sreznjevski. After the first acquaintances, he actively began studying Slavic studies after finishing his study stay in Prague in 1850 and until the end of his life, which is almost half a century, Slavic, and within it Serbian, issues of history, literature and culture will remain the central topic of his research.

The main task of literature, in his opinion, is to present the most expressive reflection of people's lives and to encourage its development. He "viewed literature" as the spiritual history of the people in the broadest sense of the word. In the study of a nation, its language and development, "which is not only the form but also the content of the spiritual life", is of crucial importance. Philology deals with language, and within its framework, as a separate and independent part, there is also the history of literature, which Pipin understands as "the cultural history of the people".

Like future historians of literature and language, Pipin interprets non-literary texts in the light of the history of literature, and he demonstrates such an approach in the courts about the significance of *Dušan's Code*.

Although Pipin is at the beginning of the creation of Serbian literary history among foreign historians, regardless of the omissions marked by literary historians, the serious researcher and his achievements in the *Review* are high, starting from the fact that "studying Serbian poetry" has only just begun. means. Pipin starts from the indisputable fact that "Serbian heroic songs

represent an extraordinary and today in Europe the only example of a living folk epic", in which the Serbian people remember the heroic epic.

The dominance of the comparative method and the crystallization of the history of literature from the history of the people in Pipin shows the way in which the history of literature will develop as the primary branch of the science of literature, not only among Serbs. Thanks to that fact, the history of literature will become a condition for creating literary criticism as an important model of national culture. Pipin practically shows why the victory of Vuk's reform of the national language and culture was necessary.

When marking questions from the new Serbian literature, Pipin's approach leads to a synthesis of ideas about cultural and political and national development. Slavery replaced the idea of revival "among Orthodox Serbs who fled to Austria". From that perspective, he views the development of national literature as an important part of culture and identity.

Pipin also deals with the issue of national identity and the awakening of the national consciousness of the Slavs in his extensive study "Panslavism in the Past and Present" (1878), in which "the Serbian national question is incorporated into the general critique of Russian official policy and Slavophile orientation in the Balkans during Eastern Europe crisis".

The founder of the revival among Serbs, whose work brought "true joy for the people", for Pipin was Dositej Obradović, a creator who "was the first to understand and show in action how and what should be written for the Serbian people". As a national writer on missionary work "more than any of his predecessors".

Pipin highly values the personalities of Vuk Karadžić and Dositej Obradović and considers them the founders of the new Serbian culture. Emphasizing Vuk's merits in the study of the Serbian people, Pipin especially emphasizes its importance in the study of ethnographic and literary problems as the most important for the development of the national culture of the people. Vuk S. Karadžić was the one who contributed to the Serbs not accepting the Russian language as their own and not "pouring into the Russian sea". His struggle and victory provoked violent reactions in Russia, especially among Slavophiles, while Pipin supported his ideas and the reform itself.

Apart from Vuk and Dositej as the bearers and initiators of the development of language and culture among Serbs, Pipin also paid attention to Hristofor Žafarević, Emanuel Janković, Gligorije Trlajić and Jovan Rajić. Of the Serbian poets who created in the first half of the 19th century, he points out Lukijan Mušicki and Simo Milutinović Sarajlija and his work *Serbijanka*, while Branko Radičević and P.P. Njegoš he does not pay much attention to.

As befits a literary historian, after portraits of writers and national cultural ascetics, Pipin gives a history of Serbian national institutions (Matica Srpska), a review of magazines (*Letopis Matice srpske*), looks back at the literary activity of Serbs in Austria-Hungary and Serbia, but also within the Serbian national space. in Montenegro, Dalmatia and Vojvodina.

The Review was written with an a priori aim to show the specificity of the "differences between Serbian Slovenian poetry and other poems" but it was

not an easy task. He expanded the task by showing reflections on Serbian epics and lyrics and its poetic image of "objectivity and plasticity" in European literature, especially German literature.

What shows an essential overview of the ideas and fact of the *Rewiew of the History of Serbian Literature*?

In the first place is his competence. A member of the "civil liberals", a scientist who "seriously dealt with Slavism" and "the only liberal Russian", as V. Jagić, wrote. the author of the four- volume *History of Russian Literature* (1898–1899).

In second place is his vision. The most important Slavists claim that he was against the idea that all Slavic streams (read: languages and cultures) flow into the great Russian sea. "By supporting Vuk's reforms, he practically prevented the Serbian drowning in the Russian language and culture.

In third place is the gift of the comparator, a gift without which there is no great historian of literature. As one of the most important Russian and European historians of literature of the 19th century, he proved to be an exceptional connoisseur of Serbian literature and culture.

In fourth place is his pragmatic influence. With his comparative analyzes of Slavic peoples and literature, he made a significant contribution to classifying Serbian literature and culture in the European context. The European context of Serbian literature will later be the topic of important Serbian scholars.

In this paper, we value his competence, cultural mission, the gift of the comparator, without which there is no great literary historian, and his practical contribution to classifying Serbian literature and culture in the European context.

Keywords: A. N. Pipin, history of literature, criticism, culture, comparative studies